

PRIKAZI PUBLIKACIJA

Monografije

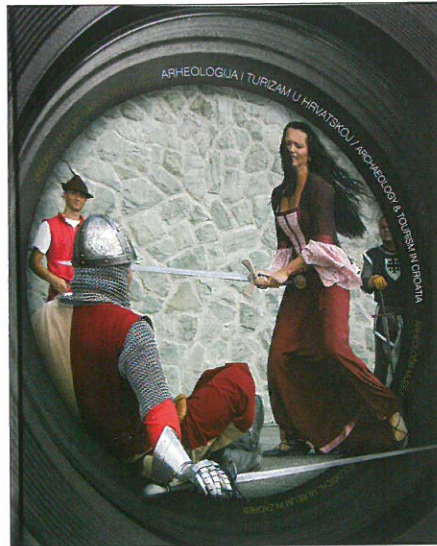
Monografija »Arheologija i turizam u Hrvatskoj« i izložba

U petak 30. siječnja 2009. na prvom katu Arheološkog muzeja u Zagrebu otvorena je izložba »Arheologija i turizam« u Hrvatskoj. Toga je dana bila u Zagrebu »Noć muzeja«, pa je izložbu, jer je ulaz bio besplatan, posjetilo neobično mnogo ljudi.

Autor izložbe bio je arheolog Sanjin Mihelić, zaposlenik Muzeja. Na izložbi su prikazani mnogi arheološki lokaliteti koji već jesu ili mogu biti turistička odredišta, a prikazani su izlošci iskopina, crteži i fotografije, popraćeni odgovarajućim tekstom, te filmovi. Tek nakon razgledavanja izložbenog prostora čovjek stekne predodžbu o našem, nažalost, slabo poznatom, a ipak lako dostupnom, arheološkom blagu. Mnogo je toga i teško je sve odmah zapamtiti.

Ali, da se trud uložen u izložbu ne bi brzo zaboravio, tiskano je velebno izdanje – monografija istog naslova. Glavni urednik je Sanjin Mihelić, a izdavač Arheološki muzej u Zagrebu. Knjiga je tiskana na 650 stranica velikog formata (24 × 30 cm), na finom papiru, s mnoštvom prekrasnih slika u boji i tvrdih korica, a teška je 3,75 kg! Autori tekstova su arheolozi, među kojima ima i speleologa, ukupno njih 56, a autora fotografija ima više od stotinu. Svi su tekstovi pisani hrvatskim i engleskim jezikom.

Nama planinarima i speleolozima zanimljiva su sva poglavlja knjige jer nas upoznaju s našom arheološkom baštinom i pobuđuju želju za posjećivanjem nekih od opisanih nalazišta. Iza uvodnog dijela, koji govori o »kulturalnom i arheološkom turizmu« u svijetu i našoj arheološkoj baštini, slijedi poglavlje »Hrvatski lokaliteti svjetske baštine« (kao Dubrovnik, Split, Trogir itd.). U sljedećim poglavljima, osim nadzemnih lokaliteta, obrađeni su i podzemni. U poglavlju »Arheološki parkovi i prezentirani arheološki lokaliteti« Irena Radić Rossi prikazala je Antički vodovod u Novalji – Talijanovu

bužu (sadašnje saznanje o tom rimskom vodovodu – tunelu dugom 1050 m, iskopanom u I. st. između grada Novalje i Novaljskog polja).

U poglavlju »Pećinski lokaliteti« Jakov Radovčić prikazao je lokalitet Hušnjakovo u Krapini, Sanjin Mihelić i Ivor Janković špilju Veternicu, Ivor Karavanić i Sanjin Mihelić Mujinu špilju pokraj Trogira, Ivor Janković i Ivor Karavanić špilju Vindiju blizu Varaždina, Ivor Janković Cerovačke špilje pokraj Gračaca, Darko Komšo Romualdovu špilju u Lirskom kanalu u Istri, Stašo Forenbaher Spilu Nakovanu na Pelješcu, a Jakov Radovčić lokalitete kao arhajska zakloništa i postaje čovjeka.

Onima koji vole razne obilaznice zanimljivo je poglavlje »Arheološki itinereri«. Tu je Sanjin Mihelić u članku »Putovima neandertalaca« dao prikaz obilaznice ovih lokaliteta: Hušnjakovo, Vindija, Velika ili Mačkova špilja kraj Lepoglave, Veternica, Romualdova, Kličevica pokraj Benkovca, špilja Veli rat ili Panjorovica na Dugom otoku i Mujina kod Trogira. Opisani su položaji špilja i njihovo značenje. U članku Morene Želle »Staza kneževa i Arheološki park Budinjak«, kon-

trolna točka br. 4 staze je špilja Židovske kuće (s dva obrambena zida u njoj), a u članku »Nakovanske staze« Stašo Forenbaher opisuje posjet Spili Nakovani i drugim lokalitetima iz ilirskog razdoblja; postoje 4 staze za obilazak tih lokaliteta. O utvrđenim špiljama na Kordunu pisali su Vlado Božić, Hrvoje Cvitanović, Nataša Matoš, Krešimir Raguž i Juraj Štefančić. Posebno su opisane Vrlovka u Kamanju, Baraćeva Gornja špilja kod Rakovice, Gajina špilja također blizu Rakovice i špilja Kuća pokraj Cetingrada. U ovome su poglavlju još zanimljivi članci »Tragom rimskih legija« i »Velebtska mirila«.

Nije zaboravljano ni kulinarstvo, viteške igre, turniri, proslave i dr. u poglavlju »Oživjela prošlost«.

U zadnjem poglavlju »Teorijsko razmatranje« pozornost privlači prijedlog projekta arheološkog predstavljanja otoka Paga, prema kojem se najveći dio lokaliteta nalazi u gradu Novalji i okolici. Po tome bi prijedlogu Novalja s okolicom postala jedno od središta gdje bi bio prikazan život i rad u antičko doba kod nas, pri čemu bi prioritet bila obnova podzemnog vodovoda (Talijanova buža) – žila kucavica naselja.

Na kraju knjige objavljene su kratke biografije svih autora tekstova.

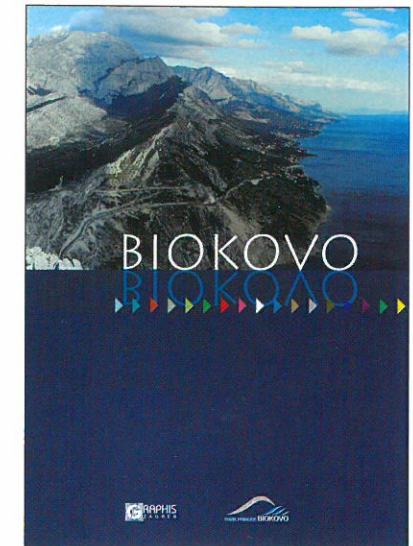
Ljubitelji starina u knjizi će naći još mnogo toga zanimljivog.

Vlado Božić

Monografija »Biokovo«

Predstavljanje monografije »Biokovo« u izdanju nakladničke kuće Graphis i Javne ustanove Park prirode Biokovo, održano je 11. veljače 2009. u predvorju Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu. O knjizi su govorili direktor Javne ustanove Park prirode »Biokovo« Ante Cvitanović, recenzenti Nenad Buzjak, Mladen Kučinić, te urednik Roman Ozimec. Predstavljanje je vodio Zvonko Benčić.

Monografija je rezultat rada 15 autora predvođenim urednikom Romanom Ozimecom. U 17 poglavlja na 282 strane Biokovo je obrađeno kroz geografiju, geomorfologiju, geologiju, speleologiju, floru, faunu, arheologiju, sakralnu arhitekturu, kulturno-povijesne spomenike, etnologiju, planinarstvo, alpinizam, lovstvo, turizam i umjetnost.

Od 50. do 72. stranice Stipe Bušelić i Roman Ozimec obrađuju speleologiju Biokova prema poglavljima: Nastanak i podjela speleoloških objekata Biokova, Pregled speleoloških istraživanja Biokova, Pregled špilja i jama Biokova, Pregled najvažnijih speleoloških objekata Biokova, Paleontološki nalazi u biokovskim špiljama, Speleološki potencijal Biokova. Poglavlja su popraćena s fotografijama i tlocrtima objekata.

Monografija Biokovu priziva nove zaljubljenike, a stare nadopunjuje novim saznanjima.

Damir Lovretić - Fritz

»Priroda krških polja Dinarida«

Za knjižicu veličine 21 × 21 cm i od 80 stranica, izdanu u svibnju 2009. godine u Zagrebu, tekst su napisali Nikola Tvrtković, Jasenka Topić, Damir Lacković, Branko Jalžić i Marijana Vuković, a izdao ju je Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu (HPM). Polutvrde korice omotane su u veliku (složenu) kartu Dinarida na kojoj su označena sva kraška polja. U tekstu su obrađene opće osobine kraških polja, posebno vode u kraškim poljima (od izvora, potoka, rijeka, jezera, lokava do ponora), staništa životinja te uloga ljudi na biološku raznolikost. Spominju se špilje, jame, izvori, ponori, estavele, sige, škrape, kamenice i druge osobitosti kraškog podzemlja, kao i živi svijet podzemlja. Tekstovi su bogato popraćeni lijepim fotografijama u boji, kojih su

autori i poznati speleolozi N. Tvrtković, B. Jalžić, D. Lacković, D. Bakšić, F. Kljaković-Gašpić, H. Bilandžija i D. Pelić.

U HPM-u je otvorena i izložba s istom temom, koju je kreirao Nikola Tvrtković, a ostvarili su je suradnici Muzeja. Lijepo je vidjeti prekrasne slike naših kraških polja i uz to (preko zvučnika) slušati cvrkut ptica, ali je speleolozima najzanimljivija »tamna soba« izložbe u kojoj se mogu vidjeti preparirane, ali i neke žive životinje našega kraškog podzemlja (kozice, voden-babure, pijori i dr.).

Izložba je trajala od svibnja do studenog 2009.

Vlado Božić

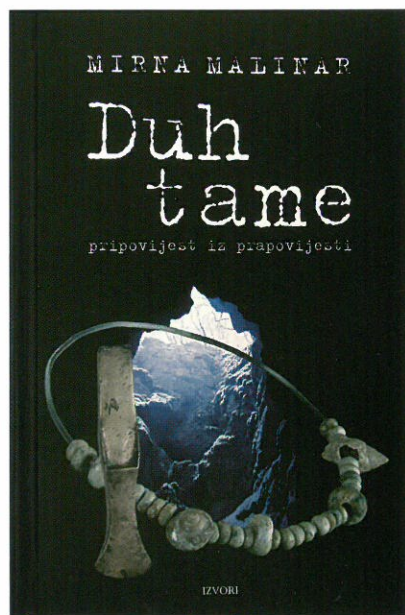
Mirna Malinar: Duh tame – pripovijest iz prapovijesti

Ovu knjigu tvrdih korica, napisanu na 500 stranica, izdao je nakladnik Izvori u Zagrebu lipnja 2009. Predgovor je napisala prof. dr. sc. Nives Majnarić Pandžić, fotografije su dali Hrvoje Malinar, Vlado Božić i arhiv Arheološkog muzeja u Zagrebu, crteže u boji narisala je Mirna Malinar, a c/b crteže Hrvoje Malinar.

Sadržaj knjige odnosi se na Bezdanjaču pod Vatinovcem, špilju s jamskim ulazom na brdu Vatinovcu između Vrhovina i Otočca u Lici. Špilja je otkrivena 1960. za vrijeme regionalnog speleološkog istraživanja za vojne potrebe. Tada je u špilji otkriveno mnoštvo arheoloških nalaza iz srednjega brončanog doba (ljudske kosti, brončano oružje, oruđe, nakit, razni uporabni predmeti od drva i dr.). Veliko arheološko istraživanje špilje obavio je tek 1964. Arheološki

muzej iz Zagreba, ali su speleolozi ulazili u špilju i prije tog istraživanja i, naravno, nakon njega. Prije arheološkog istraživanja speleolozi su istraživali špilju i ustanovili da je duga 1176 i duboka 200 m. Oni su tada samo zabilježili mjesta arheoloških nalaza, a nalaze nisu dirali jer ih sami nisu mogli protumačiti. Prema pisanju voditeljice arheološkog istraživanja, u špilji je bila nekropola nekog predjapodskog plemena. Međutim, svi nalazi, nađeni prije, za vrijeme i nakon arheološkog istraživanja, upućuju na zaključak da je špilja u prvom razdoblju, ali nekoliko stoljeća, služila za sahranu članova tog plemena, a u drugome je razdoblju ljudima služila za zbjeg.

Tekst knjige opisuje stvarne doživljaje geologa i speleologa Hrvoja Malinara, koji je prije i poslije službenog arheološkog istraživanja u špilji našao razne predmete, a protumačila ih je arheologinja Mirna Malinar, Hrvojeva kćerka. Hrvoje je detaljno opisao kada je, gdje i kako našao pojedine predmete, a Mirna je kao arheolog na temelju dotadašnjih saznanja o brončanom dobu napisala priču kako su ti predmeti mogli doći u špilju, odnosno što se moglo dogoditi da se oni tamo nađu. Zbog toga se u knjizi isprepliću stvarni događaji otkrivanja brončanodobnih predmeta u špilji i maštovit prikaz života ljudi u srednjem brončanom dobu na ovom prostoru,

uz događaje koji su se najvjerojatnije dogodili u špilji.

Poznavatelji Hrvoja Malinara prepoznat će u knjizi dio njegova stvarnog života i njegovu opsesivnu povezanost sa špiljom. Hrvoje je svoje doživljaje često pričao svojoj djeci, pa je svojom pričom o Bezdanjači »zarazio« i svoju kćerku Mirnu. Ona je, ipak, po svojoj volji izabrala studij arheologije, ali je potaknuta očevim otkrićima svoj diplomski rad posvetila špilji Bezdanjači te onda od mnoštva materijala stvorila knjigu. Zbog svega toga knjiga predstavlja stvaran dokument o nalazima u špilji i moguć scenarij događanja u njoj.

Zanimljivo je da čitatelji sve predmete spomenute u knjizi mogu vidjeti u Arheološkom muzeju u Zagrebu (III. kat, odjel Brončano doba, špilja Bezdanjača).

Uz ovu špilju emotivno sam vezan i ja, jer sam 8. kolovoza 1960. bio prvi čovjek koji je nakon tri milenija ušao u špilju i vidio mnogo toga na licu mjesta što je u knjizi opisano, a bio sam i jedan od posljednjih koji su u proljeće 1989., s polaznicima zagrebačke speleološke škole, bili u njoj. Nažalost, špilja Bezdanjača od 1990. nije dostupna speleolozima i arheolozima jer je područje oko špilje nesigurno. Za vrijeme Domovinskog rata brdo Vatinovac bilo je granično područje i zato minirano, a do sada nije razminirano. Vjerojatno će proći još mnogo godina prije nego će se do špilje moći doći na siguran način.

Držim da će knjiga biti zanimljiva svim speleolozima i arheolozima, ali i drugim čitateljima koji vole čitati doživljaje iz prirode.

Vlado Božić

Vlado Božić: Vodič po pristupačnim špiljama i jamama u Hrvatskoj

Ova nam monografija na 300 stranica donosi znatno više podataka od svojih prethodnika, *Vodiča kroz uredene špilje Hrvatske i Speleološki turizam u Hrvatskoj* od istog autora.

Osim 30 turistički uredenih špilja, knjiga prikazuje i poluuređene, lako dostupne, uredene špilje bez turističke namjene i neuređene ali posjećivane špilje. Popis sigurno nije potpun jer se status objekata mijenja brže nego prije, ali vjerujem da je ovaj odabir najkompletniji do sada za speleoturizam u Hrvatskoj. Na kraju je i kra-

tak osvrtno na »teže« objekte dostupne samo speleolozima i osnovni podaci o speleološkim udrugama u Hrvatskoj.

Svi opisi bogato su opremljeni fotografijama (tisak u boji) i skicama terena. Prvih šezdesetak stranica knjige objašnjava opće speleološke pojmove i teme te kratku povijest špiljarstva u Hrvatskoj.

Knjiga je vrijedan doprinos približavanja speleologije širem krugu čitatelja i predstavlja dobru polaznu točku za popularizaciju naše djelatnosti, kao i speleoturizma.

Milivoj Uroić

Sineva Kukoč: Japodi – fragmenta symbolica

Knjigu je 2009. u Splitu tiskala nakladnička kuća Književni krug Split na 324 stranice.

U ovoj, najnovijoj knjizi o Japodima, lijepo je obrađeno poglavlje o Protojapodima, prethodnicima plemena Japoda, koji su živjeli na području Like u srednjem brončanom dobu. Speleolozima je svakako najzanimljiviji dio knjige posvećen jami Bezdanjači kod Vrhovina i Protojapodima koji su je koristili. Na str. 11-38 autorica knjige, arheologinja, dala je svoje tumačenje svake grupe nalaza, ali i pojedinačnih nalaza, nalazeći u nji-

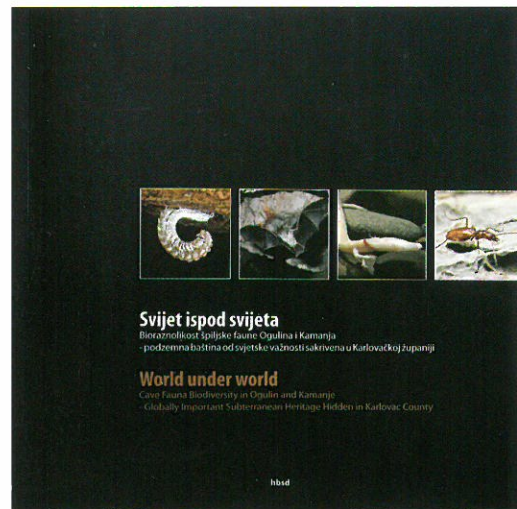
ma određenu simboliku. Ona sama u jami nije bila, ali se koristila literaturom o speleološkim i arheološkim istraživanjima jame koja su obavili arheologinja Ružica Drechsler-Bižić i speleolog Hrvoje Malinar, no najviše se koristila artefaktima izvađenima iz jame. Dobro je prepričan opis špilje i ustanovljen nepovratan gubitak potrebnih arheoloških saznanja zbog ondašnjeg načina istraživanja. Međutim, dostupnost velike količine nalaza omogućio je proučavanje i tumačenje njihove praktične i duhovne primjene. Brojni crteži grobova i raznih nalaza s fotografijama upotpunjuju zanimljiv tekst o njima. Posebna su vrijednost knjige, što se tiče jame Bezdanjače, prekrasne slike u boji predmeta izvađenih iz jame, kao što su: brojne keramičke posude (sada restaurirane), brončani noževi, sjekire, koplja, igle, narukvice, ogrlice, drveni štapići, drvene žlice, ostaci srnceg krzna, ostaci paprati i, što je posebno važno speleolozima, čvor uzeta.

Knjiga na poseban način dopunjuje dosadašnja saznanja o jami Bezdanjači.

Vlado Božić

Grupa autora: »Svijet ispod svijeta«

Ova je publikacija tiskana kao katalog za izložbu postavljenu koncem listopada 2009. u špilji Vrlovci u Kamanju, koja ostaje u špilji kao stalni postav. Podnaslov kataloga je »Bioraznolikost špiljske faune Ogulina i Kamanja – podzemna baština od svjetske važnosti sakrivena u

Karlovačkoj županiji«. Rezultat je projekta Hrvatskog biospeleološkog društva nazvanog »Bioraznolikost podzemne faune Karlovačke županije«, u kojem su bili partneri PD »Vrlovka«, SK »Ursus spelaeus«, općina Kamanje i JU za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Karlovačke županije. Projekt je financirala Europska unija u sklopu programa PHARE 2006.

Katalog ima format 20 × 20 cm, polutvrde korice i tiskan je na 78 stranica sa slikama u boji. Autori izložbe su J. Bedek, H. Cvitanović i K. Mlačak, a autori tekstova J. Bedek, H. Bilandžija, D. Hamidović, H. Cvitanović, T. Dužina, B. i V. Jalžić, P. Kovač-Konrad, M. Lukić, K. Miculinić, R. Ozimec i M. Pavlek. Sav tekst je na hrvatskom i engleskom jeziku.

U uvodnom dijelu opisana je Karlovačka županija, a u nastavku špilje u kojima žive špiljske životinje i koje je potrebno štiti. Najopširnije je opisana špilja Vrlovka u Kamanju, a od špilja ogulinskoga kraja opisane su ili samo spomenu-te ove špilje: Špiljski sustav Đula-Medvedica u Ogulinu, Špilja u kamenolomu i špilja Tounjčica u Tounju, jama Mandelaja u Oštarijama, špilja Rupečica, špilja Zagorska peč i izvor Zagorske Mrežnice u Modruškom zagorju, špilja Kuštrovka kod Trošmarije te izvor-špilja Gojak i Mikašinovića špilja kod Gornjih Dubrava.

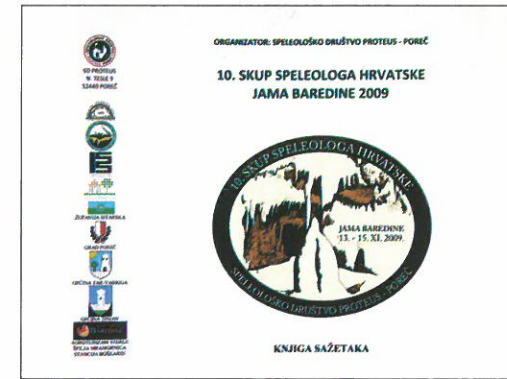
Opisana su obilježja špiljskih staništa i špiljskih životinja nađenih u navedenim špiljama i tipski lokaliteti opisanih svojti. Upozoreno je na ugroženost špilja i špiljske faune, s navedenom kategorijom ugroženosti prema važećim domaćim i međunarodnim dokumentima. Na kraju je naglašena potreba njihove zaštite.

Vlado Božić

Knjiga sažetaka – 10. skup speleologa Hrvatske, jama Baredine 2009.

Organizator tiskanja ove publikacije bilo je SD »Proteus« iz Poreča, a sponzori KS HPS, HSS, Županija istarska, grad Poreč, općina Tar-Vabriga, općina Tinjan, Agroturizam Sterle, jama Baredine, špilja Mramornica i Stancija Boškarin. Objavljeno je 26 sažetaka: 18 predavanja, 12 filmova i 6 postera. Knjiga je formata A4, tiskana na 26 stranica s polutvrđim koricama.

Predavanja: Sjećanje na početak – Vodice 1999 (V. Božić), Istraživanje jame Kobiljak (S.

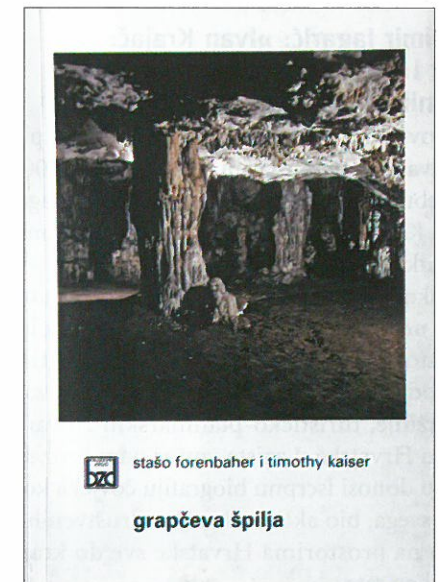
Legović), Prihvatni kapacitet jame Baredine (J. Posarić), Utjecaj boravka u špiljama na naše zdravlje (D. Paar), Nova istraživanja špilje Kotluške (D. Reš), Speleološka istraživanja područja Šverde i okolice 2009 (A. Rubinić i D. Reš), Prijedlog jedinstvenog UIS-ovog sustava ocjenjivanja razine kvalitete nacrta speleoloških objekata (N. Bočić), Speleološka istraživanja u kanjonu Dobre (D. Tomašković), Čovječja ribica i pulski bunari (B. i V. Jalžić, E. Kletečki), Praćenje mikroklimatskih i prirodne radioaktivnosti u odabranim speleološkim objektima Žumberka i Velebita (T. Vujnović i T. Frangen), Simultano trasiranje izvora Obrv i Jaža u Žumberku (T. Vujnović i T. Frangen), Preliminarni rezultati međunarodnog speleološkog kampa Grabovica 2009, Tomislavgrad, BiH (R. Ozimec i J. Buntić), Speleološko istraživanje Ogulinsko-Modruške udoline (V. Jalžić i P. Kovač-Konrad), Pećina na vrelu Mokranjske Miljacke - speleološka komponenta (H. Husanović, S. Milanolo, D. Tomašković, M. Pavičić i J. Mulaomerović), isto - biološka komponenta (L. Lukić Binela, R. Ozimec i V. Tulić), Istraživanja na Crnopcu (J. Dadić), Hidrološka mjerenja unutar Nevidne vode (I. Andrić i G. Rnjak) i Neka novija istraživanja i spoznaje o Rokinoj bezdani (T. i A. Kovačević).

Filmovi: Underground Istria (Natura historica, SD »Proteus«, SK »Had« SD »Istra«), Speleološki kamp »Brač 2009« (M. Trpčić i N. Šuica), Podzemlje Učke i Čičarije (G. Vertel), Planina Zvijezda (I. Derviović i J. Mulaomerović), Iran - iza sjene planine Demavand (B. Watz), Most u tunelu (B. Watz i M. Garašić), 15. svjetski speleološki kongres u Teksasu 2009 (B. Watz i M. Garašić), HSS seminar o sigurnosti na speleološkim akci-

jama 2009 (B. Watz), Traverza Vrbas (A. i T. Kovačević), Čuvari dubina (M. Lokas), Crveno jezero (D. Matic) i Špilje u funkciji čovjeka - Bužimska kalvarija i Burzina tamnica (T. i A. Kovačević, M. Prpić i D. Pavelić). Naknadno je bio prijavljen film »Lubuška 2009« (D. Bakšić i L. Čepelak), ali nije uvršten u knjigu sažetaka.

Poster: Pećine na vrelu Mokranjske Miljacke - prvih 50 metara (J. Mulaomerović), Potpis - novo nalazište gravura u stijeni (J. Mulaomerović i K. Pašić), Rezultati istraživanja jame Munižabe s posebnim osvrtom na mjerenje fizikalno-kemijskih i mikroklimatskih parametara (P. Bajs, A. Stroj, D. Paar, M. Ujević, D. Bakšić, D. Lacković, A. Čop i V. Radolić), Pregled speleološke aktivnosti KS HPS (D. Paar), Akcija čišćenje Loza jame u Špeharima (N. Šuica, M. Trpčić i N. Korač) i Posebne prilagodbe nove vrste špiljskog skokuna Tritomurus sp. nov. iz Hrvatske na život u špiljskim staništima (Collembola, Tomoceridae) (M. Lukić, Céline Houssin, Louis Deharveng). Postera je na izložbi bilo ukupno 11, ali nisu svi ušli u knjigu sažetaka.

Vlado Božić

S. Forenbaher i T. Kaiser: Grapčeva špilja

U izdanju Splitskog nakladnika Književni krug, u nakladi od 500 primjeraka, ova monografija o arheološkom značenju Grapčeve špilje

namijenjena je prvenstveno stručnjacima, ali bi mogla zanimati i znatno širi krug ljudi.

Na 170 stranica, u 5 poglavlja, uz obilje skica i grafikona, glavna knjige posvećena je prikazu istraživanja koje su autori proveli 1996. godine. S obzirom na to da je 1955. Grga Novak objavio opsežan rad o svim dotadašnjim istraživanjima, ovaj nam rad prikazuje ciljanu nadopunu istraživanja, uz suvremeniju metodologiju i s naglaskom na kronologiju i funkciju nalaza. Slojevi kasnog neolitika, bakrenog i brončanog doba datirani su C-14 analizom. Autori konstatiraju da je namjena špilje bila u prvom redu kulturna, a ne stambeni ili svakodnevni životni prostor.

U prvom su poglavlju prikazana sama istraživanja, zatim se u drugom poglavlju prikazuju ulomci lončarije a u trećem kameni artefakti. Prikaz prehrane i gozbi u Grapčevoj špilji dan je u četvrtom, dok je zaključna interpretacija u petom poglavlju.

Grapčeva špilja je kao značajno arheološko nalazište nesumnjivo zavrijedila reviziju obrade, a knjiga će poslužiti i kao važna referenca pri budućim istraživanjima ovog i sličnih lokaliteta.

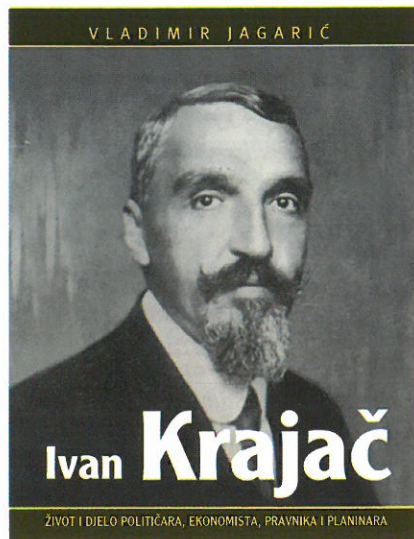
Milivoj Uroić

Vladimir Jagarić: »Ivan Krajač: život i djelo političara, ekonomista, pravnika i planinara«, monografija

Povodom 135. obljetnice hrvatskog planinarstva Hrvatski planinarski savez je 2009. u Zagrebu tiskao monografiju Vladimira Jagarića »Ivan Krajač: život i djelo političara, ekonomista, pravnika i planinara«.

Iako mladim naraštajima zaljubljenika u prirodu nepoznat, Ivan Krajač je u prvoj polovici XX. stoljeća bio značajan sudionik političkih, gospodarsko-financijskih, kulturnih i, za nas najvažnije, turističko-planinarskih zbivanja u životu Hrvatske. I zaista, autor nam kroz svoju knjigu donosi iscrpnu biografiju čovjeka koji je, prije svega, bio aktivan kreator društvenih zbivanja na prostorima Hrvatske sve do kraja II. svjetskog rata.

U godinama nakon I. svjetskog rata, točnije od 1921.-1925., Krajač obnaša dužnost predsjednika HPD-a. Već 1922. postavljena je prva planinarska izložba u Zagrebu koja je u onodobnim dnevnim tiskovinama bila popraćena kao prvo-

razređan kulturni događaj. Ivan Krajač bio je i velik reformator hrvatskog planinarstva. Gorljivo se zalagao za izgradnju planinarskih domova ističući u svojim govorima kako »nema napretka u planinarstvu bez planinarskih objekata«. Manje je poznato da je današnji planinarski dom i meteorološka postaja »Zavižan« Krajačev projekt koji je jedno vrijeme nosio naziv »Krajačeva kuća na Zavižanu«. HPD je na Krajačev poticaj sagradio i poznatu kuću na sjevernom Velebitu – Rossijevu kolibu. Krajač je bio inicijator gradnje niza drugih planinarskih objekata, što je sve iscrpno prikazano u knjizi Vladimira Jagarića te popraćeno mnoštvom starih fotografija koje dodatno dočaravaju duh vremena. Autor također donosi podatke o još jednom značajnom Krajačevom projektu. Naime, Krajač je bio velik reformator hrvatskog planinarstva te su za vrijeme njegova predsjedavanja HPD-om uvedeni knjigovodstvo, članska kartoteka i članske iskaznice, što je iznimno pridonijelo lakšem organiziranju planinarskih djelatnosti.

Kronološki prikazujući život i rad dr. Ivana Krajača autor nam pregledno i iz šireg aspekta približava povijest hrvatskog planinarstva, a aktivnosti i vizije pomalo zaboravljenog Krajača pokazuju kako neke njegove ideje mogu biti aktualne i danas. Stoga ovu monografiju preporučam osobito onima koji danas sudjeluju u organizaciji planinarskog života u Hrvatskoj.

Josip Dadić

Dodatak urednika: Napisano je da je dr. Ivan Krajač bio i speleolog. U razdoblju od 1925. do 1933. istražio je i opisao više špilja i jama. Detaljnije je opisao špilje na Plitvičkim jezerima (koje je poslije uredio za turističke posjete njegov suistraživač ing. Ante Premužić) i okolici (Baračeve špilje), te špilje i jame na Velebitu (posebno jame Vrtlinu i Varnjaču), ali i špilje uz more (na Golom otoku, kod Klade, Starigrada, Lukovog Šugarja). Iako je osobno bio protiv rekorderstva u planinarstvu, sam je 1930. godine postao speleološki rekorder u Hrvatskoj. Te se godine, naime, spustio u jamu Vrtlinu u južnom Velebitu, 180 m duboko, najdublje od svih dotadašnjih hrvatskih speleologa. U njegovim planinarskim pothvatima često je sudjelovala i

supruga Hela. Zajedno s njom se u Rožanskim kukovima na sjevernom Velebitu spustio 1930. alpinističkom tehnikom na dno jame Varnjače, duboke 100 m. Hela Krajač bila je prva žena u Hrvatskoj koja se spustila tako duboko. Krajač je bio jedan od zagovornika primjene riječi »kras« i »krš« u hrvatskom jeziku, razlikujući dobro ta dva pojma.

U knjizi je objavljen i njegov nacrt jame Vrtline i fotografija iz nje, a također i prva fotografija Hele i Ivana Krajača (str. 12) iz doba njihove aktivnosti. U popisu njegove literature navedeno je 10 članaka sa speleološkom tematikom i pretiskan je cijeli tekst Krajačevoga članka »Baračeve špilje«.

Periodične publikacije

Domaći periodici

Subterranea croatica br. 11

Časopis »Subterranea croatica« izdaje SK »Ursus spelaeus«, Kurelčeva 3, 47000 Karlovac. Urednik je Hrvoje Cvitanović.

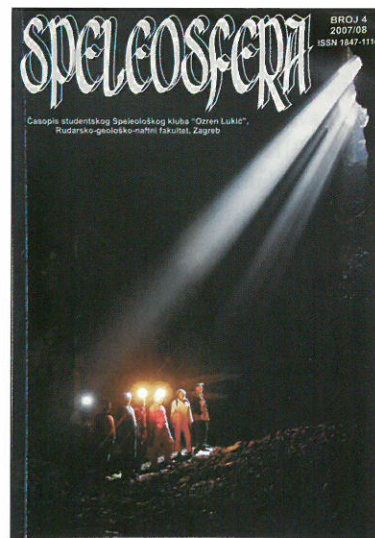
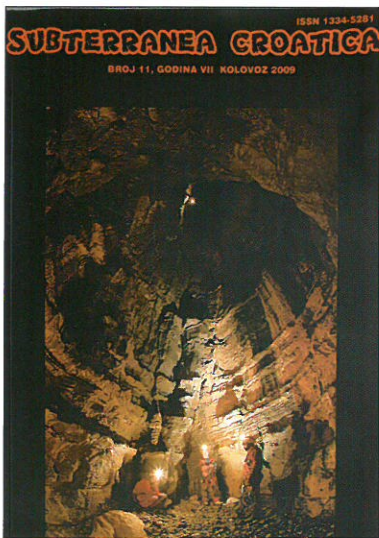
Broj 11 izašao je u kolovozu 2009. na 52 crno-bijele stranice, s naslovnicom i zadnjom stranom u boji. Časopis donosi osam članaka. Teo Barišić piše o istraživanjima Kite Gaćešine u 2008., kada je jama prešla impozantnu brojku od 10 km. Jamu Treći svijet (-310 m) istraživali su članovi SU Estavela, a članak potpisuje Dalibor Reš. Više puta istraživanu jamu K'učka opisuje Ivan Glavaš, navodeći kronologiju istraživanja i opis jame. Antonio Mihalić iz SD-a Karlovac opisuje usku Jamu ispod heliodroma na vrhu Kleka, dubine 53 m, s perspektivama koje treba proklesati. Dalibor Paar iz SO-a PDS Velebit opisao je mjerenje i prikazao rezultate koncentracije radona u objektima na Žumberku i Velebitu. Roman Ozimec prikazuje nalaz nove vrste špiljske pipalice (Machaerites Jurinaci) u špilji Zagorska peć. Jasmina Osterman sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu opisuje lokalitet brončanog doba u Lici, Špilju Jankušu, uz prikaz arheološkog istraživanja i opis nalaza. Goran Rnjak piše o nemilom događaju propa-

danja lažnog dna u rudniku boksita. U vijestima su opisi speleoronilačkog istraživanja Ogulinskog podzemlja, istraživanja jame Rašpor u Istri i nalaza špiljske spužvice u Rokinoj bezdani. Izvješteno je o održanom seminaru o speleološkim nacrtima, izložbi Špiljsko blago dubrovačkog područja, o izložbi Karlovačka županija – kolijevka hrvatske biospeleologije, o radu SU Estavela u 2008. te o novom istraživanju jame Led Zeppelin u Italiji. Na kraju broja je popis najdubljih i najduljih objekata u Hrvatskoj, koji je uredio glavni urednik.

Milivoj Uročić

Speleosfera br. 4

Časopis Speleosfera br. 4 Speleološkog kluba »Ozren Lukić«, studenata RGNF-a za godinu 2007/08., izašao je krajem 2009. Urednici su Marina Trpčić i Neven Šuica. Objavljeni su članci iz područja speleologije, geologije, rudarstva, arheologije, biologije, pretežno o aktivnostima članova SKOL-a u 2007/2008., a priloge su objavili i članovi drugih speleoloških udruga. Na 120 stranica sadržano je 14 priloga s fotografijama u boji i sažetkom na talijanskom, engleskom i njemačkom jeziku.

Na početku je opsežan članak »Zagađenje u špilji Vrelić – posljedica davnog akcidenta« Marine Trpčić, o istraživanju utjecaja zagađenja na izvor Vrelić i sustavnim analizama koje dokazuju mikrobiološko zagađenje vode. Priložen je nacrt špilje Vrelić. Goran Puđa i Ivo Galić opisali su speleološko istraživanje i topografsko snimanje kaverne u rudniku boksita Bešpelj u BiH, u svrhu izrade Projekta sanacije niskopa L-34. Članovi SK »Ursus spelaeus« zajedno s timom projekta »Naselja i komunikacije u kontekstu veza ja-dranskog priobalja i unutrašnjosti« istraživali su tijekom 2004. i 2005. špilje Bezdanicu, Arupium i špilju kod Žive vode na području gradina Veliki i Mali Vital nedaleko od Otočca, radi eventualne povezanosti prapovijesnog i antičkog lokaliteta sa speleološkim objektima, piše Hrvoje Cvitanović (SKUS). Istraživanja će se nastaviti.

Uz šestu obljetnicu PD-a »Profunda«, otok Brač, Pero Antunović, član speleološkog odsjeka, opisuje istraživanja i sudjelovanja u skupovima i kampovima drugih udruga odmah po osnutku. Značajan je pronalazak do tada nepoznate jame blizu Povlja (dubine 66 m) zbog bogatstva sigastih ukrasa, nazvane Povajska Lipotica.

»Istraživanja povijesnog rudnika Kotlenice« Marine Trpčić, »Speleološka istraživanja u okviru znanstvenog projekta Ekohistorijski aspekti naseljavanja hrvatskog krša u prapovijesti i antici« Nevena Šuice, govore o provedenim speleološkim istraživanjima SKOL-a za potrebe znanstvenih projekata.

O Izložbi »Karlovačka županija - kolijevka hrvatske biospeleologije« održanoj 15. prosinca 2008. u Karlovcu, izvjestio je Roman Ozimec (Hrvatsko biospeleološko društvo). U listopadu/studenom 2008. organizirana je Treća speleološka škola SKOL-a za studente RGNF-a, te Neven Korač piše o održanim 15 predavanja i posjeta speleološkim objektima; 9 polaznika steklo je naziv speleološki pripravnik. Vijesti i zanimljivosti iz svijeta, kao i prisutnost speleologije u medijima, uredili su Neven Šuica i Marina Trpčić. Sudjelovanjem SKOL-a na skupu speleologa Hrvatske u Kamanju krajem 2008., o čemu izvještava Marina Trpčić, zaokružen je Pregled važnijih aktivnosti SKOL-a u 2007. i 2008. godini.

Slavenka Baković

Hrvatski planinar

časopis Hrvatskog planinarskog saveza, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

- DANKO BERLIJAK: Hrvatski planinarski savez u 2008. godini – Speleologija, br. 1, str. 12-13
- VANJA RADOVANOVIĆ: Stotisućiti posjetitelj Škocjanskih jama Hrvat!, br. 2, str. 119
- DALIBOR PAAR: Hrvatski speleološki poslužitelj, br. 5, str. 190-192
- JURICA BUDANKO: 80 godina »Biokova« u Makarskoj (Speleološki odsjek), br. 9, str. 301 i 302
- VILENA KAŠUBA: Planinarski doživljaji na otoku Kreti (špilje), br. 10, str. 347
- FARUK ISLAMOVIC: Eisriesenwelt – najveća ledena špilja na svijetu, br. 11, str. 384-387
- ŽELJKO POLJAK: Vlado Božić: Vodič po pristupačnim špiljama i jamama u Hrvatskoj, br. 11, str. 406
- HRVOJE MALINAR: Zašto idem u špilje? - Što je za mene speleologija, br. 12, str. 427-432
- VLADO BOŽIĆ: Mirna Malinar: »Duh tame«, br. 12, str. 433
- VLADO BOŽIĆ: Izložba o jami Rašpor, br. 12, str. 438

Meridijani

časopis za zemljopis, povijest ekologiju i putovanja, Obrtnička 26, 10430 Samobor

- GORAN ŠAFAREK: Una – jedna jedina, tiho vrelo kod Donje Suvaje, br. 131, siječanj 2009., str. 40-41
- CYRILE CARTER I SAŠA KRALJ: Kopti – ostavština smetlara (crkve u špilji), br. 131, siječanj 2009, str. 84-85
- MAJA NOVOSEL: Neobičan svijet vrulja, br. 131, siječanj 2009, str. 100-103
- K. B.: Pekingski čovjek 200 000 godina stariji (naden u špilji Zhoukoutian), br. 134, travanj 2009, str. 11
- ŽELJKO HOLJEVAC: Otočac – ljepotan na Gacki (Pećina kod Ličkog Lešća i jama Bezdanjača), br. 136, lipanj 2009, str. 73
- VIŠNJA GRABOVAC I BRANKO KLADARIN: Turska – Nacionalni park Goreme i stijene Kapadokije – svjetska baština UNESCO 1985, br. 138, listopad 2009, str. 98
- KRISTIJAN BRKIĆ: Pustinja Blaca – Špina (špilja Ljubitovica), br. 139, studeni 2009.str. 68

- KRISTIJAN BRKIĆ: Tajna Zmajevе špilje, br. 139, studeni 2009, str. 72
- ANONIMUS: Ivo Lučić: »Krš bez granica« – popularno-znanstvena monografija, br. 139, studeni 2009, str. 105
- DAVOR ROSTUHAR: Mar Musa – oaza mira u Sirijskoj pustinji (samostani u špiljama), br. 140, prosinac 2009, str. 40-42

Karta – Geološke i biološke turističke znamenitosti Hrvatske

Karta je veličine 75 × 57 cm, sva u boji, na poledini sa slikama i tekstovima koji opisuju 35 znamenitosti. Izdavač je Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu, autor koncepcije i teksta Renata Brezinščak, a stručni suradnici Eduard Kletečki i Irina Žegar Pleše. Posebno su opisane i speleološke znamenitosti: Nalazište pračovjeka »Hušnjakovo«, Cerovačke špilje, Crveno jezero, Modra špilja, jama Baredine i špilja Veternica. Karta je besplatni prilog uz časopis Meridijani br. 139.

Euro city

putna revija Hrvatskih željeznica, Putničkog prijevoza d.o.o., Mihanovićeve 12, 10000 Zagreb

- DAMIR BAJŠ: HPD »Željezničar« najbolji u Hrvatskoj, god. XVII, br. 61, 1/2009. str. 10-13
- ROMAN OZIMEC: Zaron u srce krša (izvor Une), god. XVII, br. 61, 1/2009. str. 90-97
- VLADO BOŽIĆ I ALAN ČAPLAR: Čarolija siga i stijena – Speleološke zanimljivosti Dugog otoka, god. XVII, br. 62, 2/2009. str. 30-35
- NIKOLINA BAKOVIĆ: Nalazi stari dvadesetak tisuća godina – Arheološka istraživanja Dugog otoka (špilja Vlakno), god. XVII, br. 62, 2/2009. str. 38-40
- UREDNIK: Ispravak - slike Petre Konrad-Kovač i Ante Sušića, god. XVII, br. 62, 2/2009. str. 80

Aero svijet

Hrvatska zrakoplovna revija, Desprinska ul. 1. odv. 18., 10257 Brezovica

- ANONIMUS: Novootvorena Đurovića špilja dobila umjetničko ime »Skycellar« - nebeski podrum. God. III, br. 13, kolovoz/rujan 2009, str. 4

Zlato i srebro

časopis za kulturu zavičaja grada Zadra i zadravske regije, Agencija Baština, Kralja Zvonimira 16, 23000 Zadar

- IGOR GLUIĆ: Vrelo Une. God. 2, br. 10, lipanj 2009, str. 62-69

Magazin

magazin Zračne luke Zagreb, Zračna luka Zagreb

- DUBRAVKO GRAKALIĆ: Rudnik Sveta Barbara – Hobiti iz Samobora, br. 34, siječanj 2009, str. 42-47

Lički planinar

glasilo za popularizaciju planinarstva, ekologije, prirode i kulturne baštine, Baške Oštarije 38A, 53206 Brušane

- ANA LEMIĆ: Život pod Tulovim gredama (Špilja kod sela Marune), br. 4, 2009, str. 4

Geodria

glasnik Hrvatskog geografskog društva Zadar i Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru, Ul. Franje Tuđmana 24i, 23000 Zadar

- NENAD BUZJAK, 2002: Speleološke pojave u parku prirode Žumberak – Samoborsko gorje. Vol. 7, No 1, str. 31-49
- NEVEN BOČIĆ, 2003: Basic Morphogenetic Characteristic of Caves in Grabovac Valley, Slunj, Croatia (Temeljna morfogenetska obilježja špilja u dolini Grabovac, Slunj, Hrvatska). Vol. 8, No 1, str. 5-16
- NENAD BUZJAK, 2004: Zbornik znanstvenog simpozija u povodu 80-godišnjice akademika prof. Ivana Gamsa »Fizična geografija pred novimi izviri«. Vol. 9, No. 1, str. 110-111
- MAŠA SURIĆ, 2004: 12th Karstological School »Classical Karst«, 21-24. lipnja 2004, Postojna, Slovenija. Vol. 9, No 2, str. 44-45
- NENAD BUZJAK, 2004: Krš i njegovo značenje (Josip Roglić). Vol. 9, No 2, str. 49-50
- MAŠA SURIĆ, 2005: Submerged Karst – Dead or alive? (Potopljeni krš – Živ ili mrtav?). Vol. 10, No 1, str. 5-19
- NENAD BUZJAK I MARINA TRPČIĆ, 2005: Mjerenje tvrdoće vode u odabranim krškim pojavama Žumberačke gore. Vol. 10, No 2, str. 127-260

- MAŠA SURIĆ, 2005: Znanstveno-stručni skup istraživača krša Žumberačke gore, 15. listopada 2005, Bregana. Vol. 10, No 2, str. 231
- NENAD BUZJAK, 2007: Mikroklima kao komponenta geoekološkog vrednovanja spilja – primjer Spilje u Belejskoj komunadi (Belej, otok Krk). Vol. 12, No 2, str. 97-110
- MAŠA SURIĆ, 2007: 15th Karstological School »Classical Karst«, 17-22. lipnja 2007, Postojna, Slovenija. Vol. 12, No 2, str. 201-202
- JOSIP FARIČIĆ, 2009: Krš bez granica (O. Bonacci, I. Lučić, T. Marjanac, D. Perica, S. Vujčić Karlo). Vol. 14, No 1, str. 169-171
- NINA LONČAR, 2009: Studies of Cave Sediments: Physical and Chemical Records of Paleoclimate (ur. Ira D. Sasowsky & John E. Mylroie). Vol. 14, No 2, str. 333-334

Natura croatica

izdaje Hrvatski prirodoslovni muzej, Demetrova 1, 10 000 Zagreb

- JAN LAKOTA, BRANKO JALŽIĆ & JOSEF MORAVEC: *Neolovricia ozimeci* N.gen. et N.SP., A new Genus and new Species of subterranean Trechine carabid from central Dalmatia (Coleoptera: Carabidae, Anillina) with notes on Distribution of *Lovricia aenigmatica*. Vol. 18, No 1, str. 1-13
- SLAVKO POLAK & BRANKO JALŽIĆ: *Blatochaeta marianii kusijanovici*, New Subspecies

(Coleoptera, Leiodidae, Cholevinae) from Croatia. Vol.18, No 1, str. 15-27

- PETER HLAVAC & BRANKO JALŽIĆ: Endogean and cavernicolous Coleoptera of Balkans. VIII*. Two new cavernicolous Scydmaeninae (Coleoptera: Staphylinidae) from the Island of Mljet, Croatia. Vol 18, No2, str. 207-219
- PETER HLAVAC & BRANKO JALŽIĆ: Endogean and cavernicolous Coleoptera of the Balkans. IX. Notes on *Tychobythinus* (Staphylinidae: Pselaphinae) from the Adriatic Coast, with a Distribution of a new Species. Vol 18, No 2, str. 221-228
- ROMAN LOHAJ & BRANKO JALŽIĆ: *Minosaphaenops croaticus*, A new Species of the Cave Dwelling Trechinae beetle from Croatia, with description of the male Specimen of *Derossiella nonveilleri* Quéinnec (Coleoptera: Carabidae: Trechinae). Vol.18, No 2, str. 229-242

National geographic - Hrvatska

službeno glasilo Društva National geographic, Radnička cesta 19, 10 000 Zagreb

- GORDANA PETROVČIĆ: Vela spila. Br. 12, prosinac 2009, str. 78-91

Geo

Adria Media, Radnička cesta 39, 10000 Zagreb

- LARS ABROMEIT: Prodor u drukčiji svijet (špilja Lechuquilla). Br. 9, rujan 2009, str. 60-73

Strane publikacije

Speleophilately international

J. P. van der Pas, Vauverhofweg 3, 6333 CB Schimmert, Nizozemska

- VLADO BOŽIĆ: Petar Zoranić, No 83, January 2009, p. 12-13

Speleofórum

Česká speleologická společnost, Češka

- OLDŘICH ŠTOS, PETER MEDZIHRADSKÝ: Na dno světa..., Vol. 28 (2009), str. 63-66.

- JAN HIMMEL: Hydrologický výzkum cenotu Jamina na ostrově Rabu v Chorvatsku, Vol. 28 (2009), str. 75-78

Progressione

Commissione Grotte »Eugenio Boegan« – Società Alpina delle Giulie, Via Donota, 2, 34121 Trieste, Italija

- IVAN GLAVAŠ: Abisso Bertarelli, nuova vita, Vol. 55 (2008), str. 81-83

Filmovi

Kroz godinu, od jednoga do drugog speleološkog skupa, kamerom se zabilježi i dio rada odsjeka, klubova. Imamo ih priliku vidjeti ili u odsjecima ili na skupovima, seminarima. Manji dio produkcije nastaje kao osmišljen projekt, visoke amaterske ili čak profesionalne kvalitete.

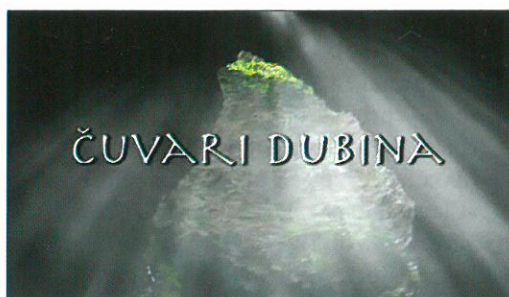
Niskobudžetni projekti obično nastaju ustrajnim radom i upornošću autora, budu prikazani javnosti na promociji, lokalno, gdje kad dobiju termin na državnoj televiziji. Nesrazmjernost između producirane minutaže, koju financiraju nadležna državna tijela ili televizijske kuće u odnosu na atraktivnost i važnost tema vezanih uz naše podzemlje, bogatstvo špilja i jama, pa i filmičnost speleološkog rada, prevelik je da bi bio slučaj. Možda se odnos promijeni razmjerno stupnju prepoznavanja i priznavanja speleologije u državnim strukturama. U međuvremenu, unatoč, pa čak i u svrhu da se ubrza približavanje široj publici mimo službenih »prozora u svijet«, možemo iskoristiti internet kao medij, glasilo, interaktivno komuniciranje. Na stranicama SOŽ-a može se vidjeti film »Čuvari dubina« Marka Lokasa, postaviti komentar. Bez škripe zahrđalih šarki ova su vrata širom otvorena i drugim autorima koji imaju što za reći, pokazati.

»Čuvari dubina«

autor, kamera i montaža: Marko Lokas, trajanje: 28 minuta

Gledajući kroz ugodnih pola sata ovaj film, koliko to opsežnost teme dopušta, dobro ćete se upoznati s nastajanjem podzemlja, poviješću zadržane speleologije, saznat ćete što je speleologija općenito, upoznati dio živog svijeta koji nastanjuje špilje i jame pa se na kraju i upoznati sa zakonskim okvirima istraživanja i načinima zaštite speleoloških objekata.

Kroz temu i filmsku sliku, ujednačenu u kadriranju i spektru (podzemlje), vodi nas ugodan glas Josipa Mihatova koji izgovara tekst preuzet s hrvatskog speleološkog poslužitelja (»Speleologija« - SOV). Izbor muzike, uhu ugodan, pak sumnjam da će dozvoliti izlazak filma puno dalje od kućnoga praga, nažalost po film, jer iskreno

sumnjam da su autorska prava otkupljena od, inače, na odjavnoj špici korektno navedenih autora (Tangerine dream). Snimanje u podzemlju nije lagano, no upotrebom makar rasvjete sa šljemova, dobro raspoređenih u prostoru koji obuhvaća kadar (ako već nije bilo moguće raditi s više rasvjetnih tijela), obogatilo bi vizual, rekao bi speleolog razmažen standardima foto i filmskog snimanja podzemlja. Montaža dobro gradi korpus filma, ali pokoji propušteni bijeli frame između dva reza nije ugodan oku, a to se da lako korigirati. Kako se kroz film krećemo različitim podzemnim prostorima, snimljenim na više raznih lokacija, dobro bi bilo vidjeti u kutu kadra ime speleološkog objekta. Ovakav detalj svakako bi pridonio plemenitoj namjeri autora da širu publiku upozna s našim raznolikim podzemljem. U iščekivanju idućeg projekta preporuka je: pogledati, pa onda još jednom.

To potvrđuju i dva vesela šišmiša.

Hrvoje Grgić

»Špilja Veternica«

autor: Mislav Želle, izdavač: Javna ustanova »PP Medvednica«, produkcija: MI MODUS, godina izdanja: 2009, trajanje: 54 minute

Razumijem ja dobru volju, pak držec u ruci to – upakirano u slim kutiju za dvd-e - tanušan mi se uradak smiješi. S ovitka i cd-a cereču mi se neandertalci (podrijetla značajno navedenog u impresumu: C Gallo-Romeins Museum, Tongeren), a što bi me valjda trebalo uvjeriti u ozbiljnost pristupa, izfotošopizirani, oplemenjeni kamerom u ruci! Ravno polje, plavo nebo, kameraman sam, netopir me grebo. Dobro - ne, jed-

nokratno - svakako, za nasmijati curu, prijatelja, bližu rodbinu.

Rrrr, škljoc, dvd je profesionalno distancirano progutao medij. Nije se zblesal – profić. Šteta. Meni menu nudi: teaser, film, foto galerija. Od prve sekunde pa nadalje – duge 54 minute - jasna je autorova koncepcija: brzom izmjenom kadrova, radikalnim montažerskim zahvatima (čemu ulupani nofcu u skupu elektroniku ako se to i ne vidi – vozi Miško!) šokirati naivnog gledatelja, osupnuti ga do stupora, razbiti mu svijest, uništiti ego, zatrti mu self, poništiti mu ich, (ma – iš!). Tako zblesiranog rastaviti na sastavne dijelove nadajući se da ne bu (gledatelj) skužil da je autor: u nebranom grožđu, da mu nije jasno, da mu je zbrka u glavi, da je snimil preveć materijala (kaj bu na kraju dobro – možda – ako se poslušna savjet), da je film u diskontinuitetu, da se kreće naprijed – natrag i bez veze po špilji (a tko bu to znal, lijepi ti taj kadar ovdje), da je malo u prirodi a malo u studiju (A vršno svjetlo, ha? A malo svjetla na pozadinu – nedajbože. No dobro, nismo opaki...), da je scenarist otišel na godišnji, da se tekstovi i slika potiru u značenju i smislu. Uglavnom tako nekako.

Bljesne mi, u trenu, slika s naslovne. Zlokobne li najave koju ne prepoznah u svojoj dobrohotnosti.

Oaze razuma u kaosu omogućile su neuronima i sinapsama da ne pregore. Suvisla izlaganja Vlade Božića, Hrvoja Malinara, Dubravka Kavčića, Ane Bakšić, Nives Farkaš Topolnik, Jakova Radovčića, Petre Žvorc, Daniele Hamidović, Denisa Kovačića, Dalibora Paara i - u strahu da nepravedno ne ispustim koga, priklapam - i drugih.

Ali avaj, nakratko, jer neumorni filmski pregalač mira nema te nastavlja svojim, ničim opravdanim putem. Šteta, jer govorenja poznavatelja i ljubitelja špilja najvrednije su u ovome materijalu.

Meni menu sveudilj nudi udicu (o ribice mala, te naivna, nije ti dosta, ha?): teaser, fotografije. Obnemoćao nasjedam: teaser – (obično kratak, dinamičan prikaz filma sastavljen od atraktivnih scena s namjerom da privuče gledatelja ali ne otkrivajući rasplet. I usput: izraz teaser rabi se pretežno u marketingu i za predstavljanje

mega-hitova dok bi ovom prilikom ispravno bilo poslužiti se terminom trailer). A ne, ne ovdje.

Ničim izazvan, autor niže prikaze brda i dolina, mačevalaca i mačevanja, rudnika i tek s ponekim prikazom Veternice (iza kojeg slijedi kadar srednjovjekovnog kovača snimljenog iz niskog rakursa iliti žablje perspektive kako maljem nabija po nakovnju – gledatelj ravno u čelo – znakovito).

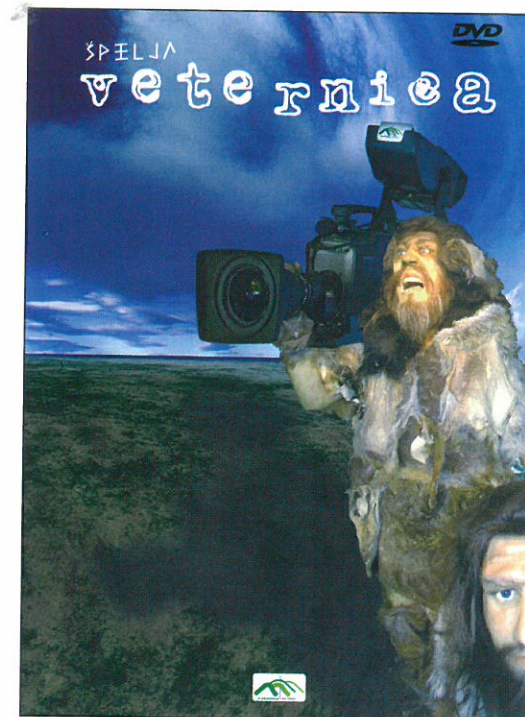
Mazohistički klikam: foto galerija. Ošinut upućujem – pročitaj - teaser.

Za dobrobit svekolikog pučanstva, generacija koje dolaze, te sitne dječice, savjetujem: dovesti scenaristu s godišnjeg, od postojećeg materijala iskoristiti najbolje, dosnimiti potrebno, montirati smireno - obavezno uz prisustvo speleologa koji poznaje materiju.

I dok su se šišmiši skrili i u stravi drhte, autor nemre hodat od trnova u peti. Ipak, sine ira et studio, bez bijesa i zadnjih namjera, dodjeljujem mu tri bolna trna u peti.

Hrvoje Grgić

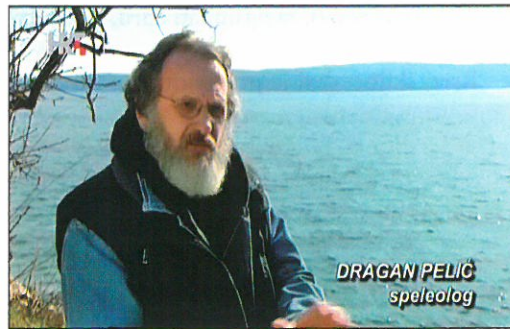

»Panthera spelaea«

scenarist i redatelj: Marin Leko, snimatelji: Mak Vejzović i Dragan Pelić, skladatelj: Dalibor Grubačević, proizvodnja dokumentarnog programa HTV-a 2009.

Kao zadnji prikaz filmova vezanih uz speleologiju, a nastalih tijekom 2009. godine, odabirem, nema mi četvrte, televizijski dokumentarni film »Panthera spelaea«, autora Marina Leke, emitiranog na prvom programu HTV-a 5. prosinca 2009. godine.

Vješto predući niti priče, sežući u davnu prošlost (popraćeno arhivskim snimkama lavova, tigrova, risova i inih zvijeri), Leko uvodi gledatelja u podzemni svijet jame Vrtare. Speleolog Dragan Pelić pronašao je, pokraj Dramlja, zaboravljenu jamu. Na dnu, u jezeru, vidio je špiljsku kozicu i svoj nalaz priopćio Branku Jalžiću koji je pri svom spuštanju u jamu prepoznao skeletne ostatke raznih životinja, a što se poslije pokazalo kao izuzetno bogato paleontološko nalazište. Više godina proteklo je u iščekivanju početka istraživanja lokaliteta i kada su stvoreni preduvjeti, krenula je i priča o Vrtarama malim.

O ovom, u svjetskim razmjerima jedinstvenom nalazištu, pročitajte i članak u časopisu Speleolog 2005, »Jama Vrtare male«, str. 32-36, a koji je napisao Vedran Jalžić, jedan od sudionika nevjerojatnih paleontoloških otkrića.

Nedavno sam slučajno, na ulici, susreo svoju znanicu (koja, usput budi rečeno, nema doticaja sa speleologijom) i u kratkom razgovoru, između ostalog, spomenula mi je kako se oduševila ovim filmom. Ima li bolje pohvale, pitam se.

Preporuka jest - pogledati, prvom prilikom, i dva vesela šišmiša priklapam.

Mrvoje Grgić

Internet

Nove web stranice

SO HPD-a »Željezničar« već dulji niz godina ima web stranicu (www.speleolog.hr) kojom široj javnosti prezentira svoj rad. Na njoj se nalaze izvještaji s naših istraživačkih akcija i logora, podaci o godišnjoj speleološkoj školi, projektima, edukacijama i ostalom.

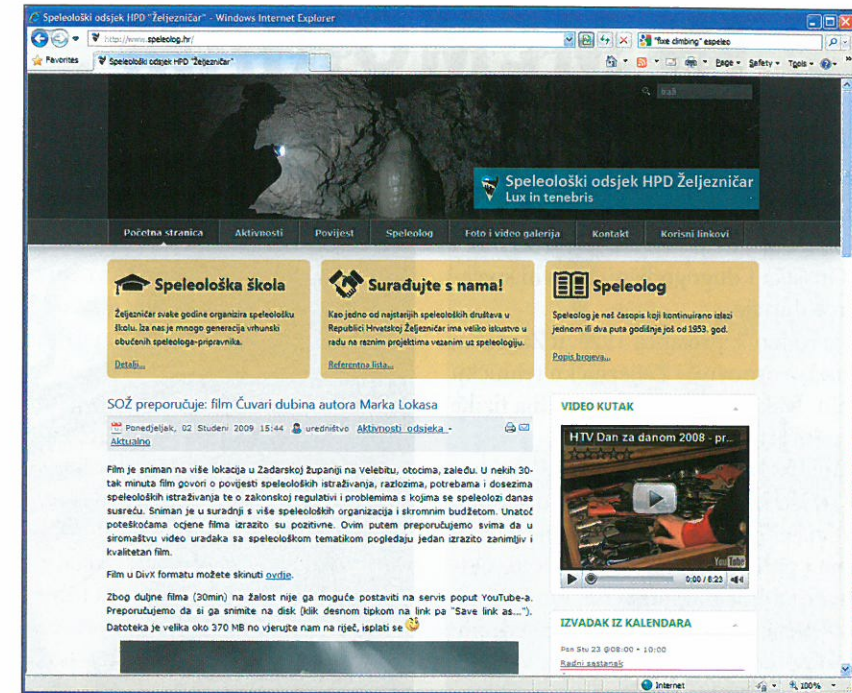
Internet je medij koji se izuzetno brzo mijenja i napreduje tako da je našu »staru stranicu« pomalo nagrizao zub vremena, bila nam je potrebna nova, suvremenija. Srećom, u društvu imamo članove s potrebnim znanjima i vještinama te smo novu stranicu napravili potpuno samostalno bez angažiranja vanjskog dizajnerskog studija.

Uz sam izgled stranice, koji je sada značajno različit od starog, možda je najveća novost da sada članke i nove sadržaje može na vrlo jednostavan način kreirati i objavljivati praktično bilo koji član

Odsjeka. Učinak ovih promjena vidi se po mnogo većem broju objavljenih tekstova, jer objavljujemo nekoliko članaka mjesečno. Uz to su članci sada fotografski bolje opremljeni. Ono što nije bilo pokvareno nismo ni išli popravljati, tako da se struktura i organizacija stranice nije bitno mijenjala. I dalje imamo sekcije u kojima se prezentiraju aktualne vijesti, izvještaji s istraživačkih akcija, podaci o školi, foto-galeriju i ostalo.

Foto-galerija na stranici značajno je poboljšana: fotografije su mnogo veće i kvalitetnije, a moguće ih je pregledavati i u stilu »slide show«. Posebno je zanimljiv »Video kutak« koji nam omogućava objavljivanje raznih filmova i video snimki, poput prezentacija godišnjih aktivnosti, snimki sa speleoloških škola ili npr. TV priloga o »Željezničaru«.

Za kraj ću još spomenuti jednu od posebno važnih i zapravo najpopularnijih novih funkcija stranice: web forum na kojem planiramo razne

akcije, razgovaramo i dogovaramo se oko terena, šalimo se i sl. Forum članovima koji nisu u Zagrebu ili ne mogu redovno prisustvovati tjednim sastancima omogućava da ostanu u toku. U

radu sudjeluje 50-ak članova koji nisu isključivo članovi »Željezničara«, već ih ima i iz drugih klubova i udruga.

Robert Rosić

